4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”, затверджене Міністерством фінансів України № 242 від 18.10.1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 „Біологічні активи”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 790 від 18.07.2005 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://www.rada.gov.ua.

6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України № 1315 від 29.12.2006 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://www.zakon.rada.gov.ua.

7. Облік сільськогосподарської діяльності: Навчальний посібник/ За ред. Жука В.М. – К. : Видавництво ТОВ “Юр-Агро-Веста”, 2007. – 368 с.

8. http://www.apk.poltava.ua – веб-сайт Головного управління АПР Полтавської обласної державної адміністрації.

9. http://www.minagro.kiev.ua – веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України.

УДК 338.432: 631.115: 338.433

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ РИНКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Пісоцький А.А., асистент

Полтавська державна аграрна академія

Узагальнено теоретичні підходи щодо необхідності та значення економічного регулювання аграрного виробництва в умовах ринкового розвитку. Визначено пріоритетні напрями економічного регулювання в сучасних умовах. Розроблено організаційно-економічні заходи удосконалення ринкового регулювання аграрного виробництва.

Theoretical approaches to the necessity and importance of economic regulation of agricultural production in terms of market development. Defined priority directions of economic regulation in the modern world. The organizational and economic measures of improvement of market regulation of agricultural production.

Постановка проблеми. В умовах розвитку та ринкової трансформації аграрного сектора України принципового значення набувають питання удосконалення форми і методів економічного регулювання виробництва, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки країни, створення умов для постійного нарощування виробництва аграрної продукції та забезпечення всебічної підтримки товаровиробників.

Ефективність ринкової системи господарювання в аграрній сфері залежить від активної регулюючої функції держави й продукування нею економічних умов для розвитку виробництва. З огляду на це, ефективність функціонування агроекономічної системи залежить від раціонального вирішення питань розвитку аграрної економіки на мікро- та макрорівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не дивлячись на важливість збалансованого поєднання державного і ринкового регулювання, для економічного зростання та розвитку аграрного виробництва, воно як у теоретичному, так і практичному аспекті допоки що залишається малодослідженим. Це обумовлюється, на нашу думку, багатогранним характером можливої

державної підтримки розвитку аграрного виробництва, особливостей здійснення економічного регулювання в країні та повільним реформуванням соціально-економічних відносин на селі.

Проблеми розвитку та економічного регулювання аграрного виробництва розкриті в працях таких відомих вчених, як В. Андрійчука [1], В. Амбросова [2], Т. Лозинської [3], П. Макаренка [4], М. Маліка [5], П. Саблука [6], О. Шпикуляка [8] та інших.

Проте в умовах подальшого реформування аграрного виробництва механізми регулювання економічних взаємовідносин потребують поглибленого дослідження, зокрема щодо сутності, значення та ефективності економічного регулювання на макроекономічному і господарському рівнях, розробки організаційно-економічних заходів його удосконалення на майбутнє.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності та значення економічного регулювання розвитку аграрного виробництва в сучасних умовах та розробка організаційно-економічних заходів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні відносини завжди потребували й потребуватимуть регулювання, яке уособлює сукупність важелів державного і ринково-конкурентного впливу на соціально-економічні процеси у суспільстві. Причина в тому, що людина у своєму історичному розвитку намагається втілити в життя логіку раціональної взаємодії для успішної реалізації мотивацій. Саме у цьому криється причина виникнення регулювання як інституту демонополізації економічних відносин та забезпечення конкурентного задоволення потреб суспільства та індивіда.

Ринковий механізм і державне регулювання розвитку аграрної сфери є взаємодоповнюючими елементами сучасної економіки в Україні. Держава повинна виконувати лише ті функції, яких не може забезпечити ринок, тому за нею завжди зберігатимуться такі основні завдання як створення правової бази, захист конкуренції та прав власності, розподіл і перерозподіл доходів. Змінюються лише пріоритети регулювання, поскільки кожний конкретний період часу потребує різних цілей, які повинні співпадати з сучасними підходами та принципами державного регулювання економіки. Державне втручання в аграрне виробництво має бути раціональним – надмірність або недостатність заважають розвитку, породжуючи негативні тенденції й наслідки, які спостерігаються у наш час.

Економічне регулювання розвитку аграрного виробництва полягає у впливі держави, наднаціональних органів і менеджменту підприємств через законодавчі й нормативно-правові акти, ціновий, кредитно-інвестиційний та податковий механізми на стабільне економічне зростання й підвищення ефективності галузі.

Перспективи розвитку вітчизняного аграрного виробництва і ринку залежать від ефективності впливу на них відповідних механізмів. Ці механізми все ще формуються, залишаючись здебільшого недосконалими, такими, що не відповідають інтересам учасників ринкового обміну, й безпосередньо залежать від існуючих умов їх функціонування. Механізми регулювання аграрного виробництва включають у себе структурні складові, які доцільно розді-

лити на правові (Закони України, Укази Президента України, Постанови Верховної Ради України, Накази Міністерства аграрної політики та продовольства України, нормативні акти місцевих органів влади) й економічні (регулювання ціноутворення, податкове регулювання, бюджетна підтримка, фінансово-кредитне забезпечення, розвиток страхування, митно-тарифне регулювання, моніторинг та інформаційне забезпечення, товарні та фінансові інтервенції, розвиток інфраструктури).

Процес удосконалення економічного регулювання розвитку аграрного виробництва повинен відбуватися у двох основних напрямах (рис. 1): 1) підвищення економічної ефективності аграрного виробництва за рахунок розвитку ринкової інфраструктури, стимулювання розвитку аграрного підприємництва, інформаційного та науково-методичного забезпечення суб'єктів господарювання, цінового регулювання, соціального захисту населення та розвитку сільських територій; 2) цільове регулювання складових аграрного сектора регіону, яке повинно здійснюватися з допомогою сприяння розвитку інтеграційних процесів за ланцюгом «виробництво-переробка-реалізація» на основі кластерного підходу; підтримки спеціалізації й концентрації виробництва і переробки аграрної продукції; впровадження нових стандартів якості як продукції, так і роботи аграрних підприємств, а також контролю за дотриманням цих стандартів; здійснення політики інтервенції стосовно продуктів тривалого зберігання з метою згладження сезонних коливань на ринку аграрної продукції.

Встановлено, що високий рівень розвитку інфраструктури аграрного виробництва дасть можливість здійснити в країні більш чітку і економічно вигідну зональну спеціалізацію і водночас дозволить використовувати для виробництва продукції наявні природні умови. Це позбавить від необхідності виробляти деякі види продукції в менш сприятливих умовах і з великими витратами, а дасть можливість завозити їх із спеціалізованих зон. Відродження інфраструктури сільськогосподарського виробництва має відбуватися не по вертикалі (село-район-область-країна), а за принципом максимальної наближеності до місць споживання послуг, що дасть змогу надавати послуги сільському господарству без додаткових витрат та дублювання функцій управління й контролю на рівні області.

Запропонований нами організаційно-економічний механізм інфраструктурного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств слід розглядати як взаємодію внутрішнього і зовнішнього середовища, які за допомогою організаційних та економічних важелів впливають на розвиток галузей інфраструктурного обслуговування аграрного сектора економіки та взаємодію між сільськогосподарськими і обслуговуючими підприємствами. Головною його особливістю є не стільки орієнтація на внутрішньовиробничі відносини суб'єктів господарювання, а здебільшого на те, щоб орієнтувати їх діяльність на всебічне використання можливостей обслуговування господарської діяльності з метою зростання конкурентної позиції, максимізації поточних і перспективних доходів, забезпечення сталого розвитку.

Рис. 1. Напрями удосконалення економічного регулювання розвитку аграрного виробництва

Проведені дослідження свідчать, що одним із важливих принципів регулювання процесу ціноутворення є його антимонопольна спрямованість, сприяння розвитку вільної конкуренції шляхом встановлення граничних цін на продукцію монопольних підприємств і об'єднань. Ціновий механізм повинен стимулювати підвищення якості продукції до рівня світових стандартів. У процесі його формування регулюючу роль держави слід спрямувати на поступове наближення внутрішніх цін до рівня світових на продукцію аналогічної якості.

Основними напрямами удосконалення цінового механізму в аграрному секторі повинен бути комплексний підхід до формування цін на всіх стадіях відтворювального процесу із застосуванням єдиної у національному господарстві методологічної бази, активна участь держави у забезпеченні еквівалентного обміну та стимулювання платоспроможного попиту населення на аграрну продукцію, обмеження цін на продукцію монополій.

Встановлено, що процеси глобалізації економіки та посилення міжнародної конкуренції, що характеризують сучасний продовольчий ринок, стають об'єктивною передумовою зміни парадигми управління агропромисловим комплексом, яка полягає у зміні традиційної економічної політики та переході до нових систем організації виробництва, заснованих на використанні переваг спеціалізації, інтеграції та кооперації. Кластерний розвиток як чинник активізації регіонального економічного розвитку є характерною ознакою сучасного стану управління економічними процесами та їх регулюванням в адміністративно-територіальних утвореннях.

Підвищення рівня використання принципів кластерної організації виробництва, передусім, слід домагатися за рахунок удосконалення неформального партнерства учасників кластера, оскільки рівень їх дотримання низький; поліпшення формального партнерства; спільної дистрибутивної мережі виведення товару на ринки (включаючи міжнародні); довіри, що базується на паритетному обміні між учасниками продуктового ланцюга; організації роботи третейського суду (поки вони виконують свої функції посередньо); доведення до відмінних значень виконання інших елементів та принципів кластеризації. Перехід на логістичну модель кластеризації організації й управління виробництвом і реалізацією продукції та послуг вимагає високих рівнів їх якості для забезпечення високого ступеня ефективності.

Стимулювання процесу формування агропромислових кластерів є необхідною складовою регіональної аграрної політики. При цьому важливі такі основні фактори, як удосконалення системи утворення та професійної підготовки, створення можливостей для інновацій, удосконалювання інституціонального середовища та системи поширення знань і технологій.

Державна підтримка розвитку аграрного підприємництва на регіональному рівні повинна бути науковим інструментом довготермінового прогнозування, індикативного планування, засобом вирішення регіональних, державних та міжрайонних проблем. При цьому головний управлінський акцент повинен бути спрямований на розвиток інфраструктури, системи управління сільськогосподарським виробництвом, місцевої переробної промисловості, сфери послуг та ефективного використанням місцевих ресурсів.

Виходячи з визначеної мети, функцій, методів, форм управління, в роботі запропонований організаційно-економічний механізм підтримки розвитку підприємництва в аграрному виробництві, який охоплює аналіз зовнішнього середовища, моніторинг стану та розвитку аграрного виробництва, функції, методи, форми та інструменти управління.

Для формування механізму державної підтримки розвитку аграрного підприємництва як цілісної системи, запропоновано застосувати процесний та програмно-цільовий підхід. Суть процесного підходу полягає в тому, що державна підтримки розглядається як серія взаємопов'язаних управлінських функцій. Суть програмно-цільового підходу полягає у розробці політики реалізації стратегічних напрямів і найактуальніших програм вирішення соціально-економічних проблем галузі й передбачає визначення комплексу взаємопов'язаних організаційно-правових та фінансово-економічних заходів, спрямованих на їх виконання.

Процес державної підтримки та стимулювання розвитку аграрного підприємництва повинен включати наступні етапи: аналіз стану та розвитку аграрного виробництва; розробку програми розвитку аграрного підприємництва; прийняття управлінських рішень; контроль за виконанням цих рішень. Методологічну основу побудови організаційно-економічного механізму державної підтримки розвитку аграрного підприємництва становлять загальні теоретичні принципи, на базі яких повинна розроблятися остання: відповідність характеру та рівню розвитку аграрного підприємництва; відповідність цілям розвитку керованої економічної системи; інтегрованість різних економічних інтересів усіх учасників господарського процесу в аграрному секторі; забезпеченість мотивації всіх учасників цього процесу.

Висновки. 1. Економічне регулювання аграрного виробництва полягає у впливі держави, наднаціональних органів і менеджменту підприємств через законодавчі й нормативно-правові акти, ціновий, кредитно-інвестиційний та податковий механізми на стабільне економічне зростання й підвищення ефективності галузі. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного виробництва і ринку залежать від ефективності впливу на них відповідних механізмів, які все ще формуються, залишаючись здебільшого недосконалими, такими, що не відповідають інтересам учасників ринкового обміну та безпосередньо залежать від існуючих умов їх функціонування.

2. Процес удосконалення економічного регулювання розвитку аграрного виробництва повинен відбуватися у двох основних напрямах:

- підвищення економічної ефективності аграрного виробницта;
- цільове регулювання складових аграрного сектора.

3. Одним із головних інструментів економічного регулювання аграрного виробництва в сучасних умовах є розвиток ринкової інфраструктури (обслуговуючі й збутові кооперативи, біржі, ярмарки, аукціони, торгові доми та інше), яка підвищує ефективність дії ринкового механізму, регулює зв’язки між економічними суб’єктами, прискорює процеси купівлі-продажу товарів, зменшує витрати обігу.

4. Ефективність аграрного підприємництва суттєво зростає в умовах кластеризації економіки. Залучаючи кластерний підхід до дослідження інноваційного оновлення аграрного виробництва, слід розглядати аграрні кластери як територіальне об’єднання споріднених за спеціалізацією діяльності підприємств, що орієнтовані на розробку й використання наукомістких аграрних інновацій для отримання виробничих конкурентних переваг та забезпечення економічного зростання на державному і регіональному рівнях. Стимулювання процесу формування агропромислових кластерів є необхідною складовою аграрної політики.

5. Розроблений організаційно-економічний механізм підтримки та стимулювання розвитку підприємництва в аграрному виробництві охоплює аналіз зовнішнього середовища, моніторинг стану і розвитку аграрного виробництва, функції, методи, форми й інструменти управління. Для формування цього механізму як цілісної системи запропоновано застосувати процесний та програмно-цільовий підхід.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / В.Г. Андрійчік, М.В. Зубець, В.В. Юрчишин. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
2. Амбросов В.Я. Наукові положення удосконалення економічного і господарського механізмів розвитку сільського господарства / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 14–19.
3. Лозинська Т.М. Національний продовольчий ринок в умовах глобалізації: [монограф.] / Т.М. Лозинська. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2007. – 272 с.
4. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки / П.М. Макаренко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 682 с.
5. Малік М.Й. Державне регулювання аграрного сектору економіки в дослідженнях вітчизняних вчених / М.Й. Малік, Ю.О. Лупенко // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 153-158.
6. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3–10.
7. Статистичний щорічник Полтавської області за 2009 рік. –Полтава: Головне управління статистики у Полтавській області. – 2010. – 274 с.
8. Шпикуляк О. Г. Інституції у розвитку та регулюванні аграрного ринку : монографія / Шпикуляк О. Г. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 74 с.

УДК 330.332.001.13:663.541

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Прийдак Т.Б., ст. викладач

Полтавська державна аграрна академія

Стаття присвячена дослідженню теоретичних і методичних основ та прикладних питань стратегії розвитку виробництва цукрових буряків на підприємстві. На основі аналізу ефективності існуючої системи управління виробництвом цукрових буряків в досліджуваному підприємстві проведена розробка стратегії її розвитку на перспективу.

To research the theoretical and methodological foundations and applications of strategy development of sugar beet plant. Based on analysis of the effectiveness of the existing system of production of sugar beet in the pre-slidzhuvanomu company developed the strategy of development for the future.

Постановка проблеми. Бурякоцукровий підкомплекс АПК України завжди відігравав вагому роль в економіці держави і соціальному розвитку суспільства. Ще на початку 90-х років минулого століття за обсягами виробництва цукру із цукрових буряків Україна займала перше місце у світі, а за обсягами експорту входила в перелік провідних країн-експортерів. У 1990 р. посівна площа під цукровими буряками становила понад 1,6 млн га, а виробництво цукру дорівнювало 5,0 млн т. Проте в другій половині 90-х років минулого століття і на початку XXI ст. бурякоцукрове виробництво зазнало значного спаду. Вже у 2010 р. посівна площа під цукровими буряками становила 320 тис. га, а виробництво цукру – тільки 1,3 млн т, Україна постала перед необхідністю завезення 445 тис. т цукру.

Складність поточної ситуації полягає ще і в тому, що за роки ринкових реформ в Україні не вдалося суттєво підвищити ефективність бурякоцукрового ви-